

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИРОБНИЦТВА НОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Значний розвиток у сфері виробництва та ріст рівня використання для нього результатів наукових досліджень є визначальним вектором інноваційної стратегії провідних вітчизняних та закордонних підприємств. Інновацію як економічне явище можна розглядати через призму втілення досягнень науки у безпосередні виробничі процеси що, в свою чергу, дозволить вирішити більшість соціально-економічних проблем в державі. Тому розгляд взаємозв'язку наукової та технічної сторони інноваційної діяльності набуває особливої ваги. Ще одним аргументом на користь активізації роботи в даному напрямку є те, що Україна завжди була відома в світі, як країна з потужною науковою базою, але якісне її використання для покращення роботи вітчизняних підприємств завжди було недостатнім.

Сегментом інноваційної діяльності, де найбільше переплітаються наукові і технічні її елементи є підготовка виробництва, значну питому вагу на початкових етапах якої займає саме науково-технічна творчість. Підтвердженням цього є дані В. Беклешова про те, що частка елементів науково-творчої діяльності змінюється з 25-40% при здійсненні науково-дослідних етапів підготовки виробництва до 10-20% для дослідно-конструкторських робіт [2].

Окремі елементи інформаційного забезпечення ефективної організації даного процесу були розглянуті автором раніше [4], тому пропонуємо звернути більшу увагу на проблему організаційно-економічної ефективності реалізації наукових досліджень у виробничому процесі як елемента вдосконалення системи підготовки виробництва нової продукції, а саме його мотиваційну і організаційну складову.

Підхід з позиції матеріального стимулювання є базовим при розгляді мотиваційної системи винахідництва і раціоналізаторства на провідних закордонних фірмах. На підприємствах США ефективно функціонує різновид матеріального стимулювання під назвою «система Скенлона», згідно якої обсяг економії витрат на заробітну плату в результаті підвищення ефективності праці розподіляється між працівником і підприємством в пропорції 3:1 [5, с.120]. Італійський концерн ФІАТ використовує так звану «систему відкладених премій», згідно якої премія виплачується після певного періоду використання нової чи удосконаленої продукції, і залежить від її «поведінки» на ринку.

В Україні на рівні підприємств творчість і винахідництво практично не заохочується. Мало того, навіть величина простої заробітної плати відбиває будь-яке бажання до діяльності. За умови, що найближчим часом в даному напрямку нічого не зміниться, заробітна плата в даній сфері повністю втратить свою відтворювальну та стимулюючу функції.

Підтримка з боку держави також не набагато ефективніша ніж та, що склалася на підприємствах. Фактичні витрати з державного бюджету на наукові дослідження і розробки зменшилися з 2,3% ВВП в 1990 році до 0,39% ВВП в 2003 році. Загальні витрати держави на науково-дослідні

роботи за цей період знизились з 3,11% до 1,13% ВВП [1], і це при тому, що згідно Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» асигнування на науку повинні становити 1,7% ВВП [6].

Організаційні елементи використання результатів наукових розробок в системі підготовки і освоєння виробництва нової продукції також потребують значного удосконалення. Згідно зведених статистичних даних по Чернівецькій, Івано-Франківській та Тернопільській областях в період 2001-2004 років кількість винахідників, авторів промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій збільшилась на 9,4%, кількість використаних винаходів та раціоналізаторських пропозицій зросла на 37,1%. Але, з іншого боку, сумарний прибуток від використання цих винаходів за цей самий період знизився у 2,5 рази, а середній розмір доходу на 1 факт використання винаходів і раціоналізаторських пропозицій знизився у 3,3 рази. З першого погляду кидається у вічі кричуща невідповідність, але при більш глибокому аналізі ситуацію можна пояснити. Починаючи з 1994 року, згідно законодавства України, поряд з видачею повноцінних патентів дозволена реєстрація деклараційних патентів терміном на 6 років. Відмінність таких патентів в тому, що при їх видачі науково-технічна експертиза і практична апробація не є обов'язковими, а достатньою є лише сплата патентного мита до Державного департаменту інтелектуальної власності України. За період з 1994 по 2003 роки обсяг видачі таких патентів склав 61,9% від загальної кількості винаходів, запатентованих українцями [3, с.41].

Покращення ситуації в даному напрямку можливе лише шляхом вдосконалення системи державного стимулювання підприємств, та розробки підприємствами нових методів стимулювання науково-технічної роботи що, в свою чергу, прискорить перехід України до інноваційної моделі розвитку.

Література

1. Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Верховної Ради України// Голос України, 2004, 23 липня, с. 7
2. Беклешов В. К. Экономика, организация и планирование научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ. – Л.: ЛГУ, 1973, 105с.
3. Варгатюк А. П. Патентна система як фактор формування винахідницького потенціалу та сприяння охороні прав на інтелектуальну (промислову) власність в Україні// Проблеми науки, 2003, №7, с. 36-46
4. Колесніков А. П. Інформаційне забезпечення процесу підготовки виробництва нової продукції// Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль: Економічна думка, 2005, №10, с. 138-144
5. Смірнов О. О. Інноваційна активність персоналу як джерело зростання конкурентних переваг підприємства// Актуальні проблеми економіки, 2002, №11, с. 115-125
6. www.rada.gov.ua